

Zpráva ze služební cesty na Slovensko – Summer school Getty

Místo: Bratislava, Slovenská republika

Termín: 20. července – 9. srpna 2008

Účel cesty: účast na Letní škole pořádané The Getty Conservation Institute spolu s Vysokou školou výtvarných umení v Bratislavě a Slovenskou národní knihovnou v Martině se zaměřením na konzervaci fotografických materiálů s názvem *Module 1, Fundamentals of the Conservation of Photographs*

Zprávu podává: MgA. Štěpánka Borýsková
Blanka Hnulíková
Oddělení péče o fyzický stav archiválií
Národní archiv v Praze

Navštívené instituce: Vysoká škola výtvarných umení, Bratislava
Albertina, Vídeň
Národní knihovna, Vídeň

Datum vyhotovení:

Ředitelka archivu: PhDr. Eva Drašarová, CSc.

Časový program cesty:

Neděle 20. července 2008	12:25	odjezd vlak Praha – Holešovice
	17:20	příjezd Bratislava ubytování v hotelu Tatra, Nám. 1. mája 5
Pondělí 21. července 2008	9:00	zahájení Letní školy ve Vysoké škole výtvarných umění
	9:30 – 12:00	představení účastníků formou komentované prezentace
	12:00 – 13:00	oběd
	13:00 – 16:30	pokračování prezentací
	16:30 – 17:00	Barbara Burianová, prezentace Restaurování fotografií na VŠVU
	17:00 – 18:00	prohlídka ateliérů na VŠVU
	18:00 – 20:00	oficiální zahájení Letní školy The Getty Conservation Institute s malým občerstvením
Úterý 22. července 2008	9:00 – 10:30	přednáška Dušan Štulík – Úvod do dějin fotografie
	10:30 – 10:45	přestávka
	10:45 – 12:00	přednáška Jana Križanová – Používání mikroskopů při identifikaci fotografií
	12:00 – 13:00	oběd
	13:00 – 14:30	přednáška Dušan Štulík – Úvod do fotografické chemie
	14:30 – 14:45	přestávka
	14:45 – 16:00	přednáška Art Kaplan – Seznámení s technikou XRF
	16:00 – 17:30	přednáška Dušan Štulík – Seznámení s technikou FTIR
Středa 23. července 2008	9:00 – 10:30	přednáška Dušan Štulík – Chemie fotografických procesů se stříbrem
	10:30 – 10:45	přestávka
	10:45 – 12:00	přednáška Dušan Štulík – Dějiny fotografie – daguerrotypie
	12:00 – 13:00	oběd
	13:00 – 14:30	přednáška Monique Fischer – Záchrana priorit

	14:30 – 14:45	přestávka
	14:45 – 17:00	praktická část – diskuze nad projekty v zemích střední a východní Evropy
Čtvrtek 24. července 2008	9:00 – 10:30	přednáška Dušan Štulík – Dějiny fotografie – albumin
	10:30 – 10:45	přestávka
	10:45 – 12:00	přednáška Dušan Štulík – Fotografické techniky
	12:00 – 13:00	oběd
	13:00 – 14:30	přednáška Dušan Štulík – Fotografická chemie – nestříbrné procesy
	14:30 – 14:45	přestávka
	14:45 – 16:30	přednáška Monique Fischer – Restaurování fotografických materiálů v NDCC (Boston, MA USA) praktická část – praktické ukázky fotografických technik
	16:30 – 17:30	
Pátek 25. července 2008	9:00 – 10:30	krátká informace Dušan Štulík Informace o způsobu fotografování střely, přednáška Jana Križanová – Vývoj kolorování a použití barviv na fotografiích
	10:30 – 10:45	přestávka
	10:45 – 12:00	přednáška Dušan Štulík – Dějiny fotografie – barevné fotografie
	12:00 – 13:00	oběd
	13:00 – 14:30	přednáška Art Kaplan – Fotomechanické fotografické procesy
	14:30 – 14:45	přestávka
	14:45 – 16:00	přednáška Monique Fischer – Digitální fotografické procesy
	16:00 – 17:30	praktická část Art Kaplan a Dušan Štulík – určování fotomechanických procesů, se všemi – určování barevných digitálních procesů
Sobota 26. července 2008		výlet na Bratislavský hrad

**Neděle 27. července
2008**

výlet lodí na hrad Děvín

**Pondělí 28. července
2008**

9:00 – 10:00 přednáška Dušan Štulík – Dějiny fotografie –
dokončení, Identifikace fotografických procesů
10:00 – 10:15 přestávka
10:15 – 12:00 praktická část laboratorní studie určování
fotografických procesů Art Kaplan, Dušan Štulík,
Tram Vo, Jana Křižanová, Monique Fischer
12:00 – 13:00 oběd
13:00 – 16:30 praktická část laboratorní studie určování
fotografických procesů Art Kaplan, Dušan Štulík,
Tram Vo, Jana Křižanová, Monique Fischer
19:00 – 20:30 Společenský večer, společná večeře ve Slovak pubu

**Úterý 29. července
2008**

9:00 – 12:00 praktická část laboratorní studie určování
fotografických procesů Art Kaplan, Dušan Štulík,
Tram Vo, Jana Křižanová, Monique Fischer
12:00 – 13:00 oběd
13:00 – 16:30 praktická část laboratorní studie určování
fotografických procesů Art Kaplan, Dušan Štulík,
Tram Vo, Jana Křižanová, Monique Fischer
16:30 – 17:00 promítání filmu o slovinském fotografovi J. Pluharovi

**Středa 30. července
2008**

9:00 – 12:00 praktická část Tram Vo – příprava různých
adjustačních technik
12:00 – 13:00 oběd
13:00 – 14:30 praktická část Tram Vo – příprava různých
adjustačních technik
14:30 – 14:45 přestávka
14:45 – 15:30 přednáška Monique Fischer – Poškození
fotografických materiálů
15:30 – 17:00 praktická část Monique Fischer - Určování způsobu
uložení, druhu poškození a techniky fotografického
procesu

Čtvrtek 31. července 2008	9:00 – 10:30	praktická část Monique Fischer, Tram Vo – Identifikace materiálů, poškození a doporučení správného uložení
	10:30 – 10:45	přestávka
	10:45 – 12:00	praktická část Monique Fischer, Tram Vo – Identifikace materiálů, poškození a doporučení správného uložení
	12:00 – 13:00	oběd
	13:00 – 13:30	Sean Charette – Informace o internetové škole
	13:30 – 17:00	praktická část Monique Fischer, Tram Vo – 3 okruhy fotografických materiálů – určení, poškození, uložení
	Pátek 1. srpna 2008	9:00 – 10:30
10:30 – 10:45		přestávka
10:45 – 12:00		přednáška Monique Fischer – Podmínky ukládání fotografií
12:00 – 13:00		oběd
13:00 – 14:30		praktická část Monique Fischer – problematika ukládání fotografických sbírek
14:30 – 14:45		přestávka
14:45 – 17:00		praktická část Monique Fischer – vypracování vzorového protokolu o kontrole fotografického materiálu
Sobota 2. srpna 2008		prohlídka historického centra Bratislavy
Neděle 3. srpna 2008		návštěva Vídně, výstava Tutanchamon
Pondělí 4. srpna 2008	7:30 – 8:30	odjezd vlak Bratislava – příjezd Vídeň
	9:00 - 12:00	exkurze do Albetiny Vídeň, prohlídka badatelný, depozitáře a restaurátorských ateliérů
	12:00 – 13:30	oběd Gulash Museum
	14:00 – 17:00	exkurze Národní knihovna Vídeň, prohlídka restaurátorských ateliérů

17:30 – 18:30 odjezd vlak Vídeň – příjezd Bratislava

Úterý 5. srpna 2008

9:00 – 10:30 přednáška Klaus Pollmeier – Dokumentace fotografických sbírek, účel dokumentace

10:30 – 10:45 přestávka

10:45 – 12:00 přednáška Klaus Pollmeier – Dokumentace fotografických sbírek, z analogových dat do digitálních

12:00 – 13:00 oběd

13:00 – 14:30 přednáška Klaus Pollmeier – Dokumentace fotografických sbírek, databáze

14:30 – 14:45 přestávka

14:45 – 16:00 praktická část Jürgen Seidel – ukázka digitálního fotografování fotografických materiálů, kontrola kvality, správa barev

16:00 – 17:00 praktická část Klaus Pollmeier – ukázka digitálního fotografování fotografických materiálů, kontrola kvality, správa barev

Středa 6. srpna 2008

9:00 – 10:30 přednáška Klaus Pollmeier – Dokumentace fotografických sbírek, archivní software FAUST®

10:30 – 10:45 přestávka

10:45 – 12:00 přednáška Klaus Pollmeier – Dokumentace fotografických sbírek, archivní software MuseumPlus®

12:00 – 13:00 oběd

13:00 – 13:30 přednáška Klaus Pollmeier – Dokumentace fotografických sbírek, formáty souborů

13:30 – 14:30 praktická část Jürgen Seidel – ukázka skenování knihy

14:30 – 14:45 přestávka

14:45 – 16:30 praktická část Klaus Pollmeier – ukázka úprav ve Photoshopu

Čtvrtek 7. srpna 2008

9:00 – 10:30 přednáška Klaus Pollmeier – Dokumentace fotografických sbírek, terminologie

10:30 – 10:45 přestávka

- 10:45 – 12:00 přednáška Klaus Pollmeier – Dokumentace fotografických sbírek, dlouhodobé ukládání digitálních informací
- 12:00 – 13:00 oběd
- 13:00 – 13:30 informace o digitalizačních projektech v jednotlivých účastnických zemích
- 13:30 – 14:30 praktická část Jürgen Seidel – ukázka skenování různých fotografických materiálů (mat, lesk...)
- 14:30 – 14:45 přestávka
- 14:45 – 16:30 praktická část Klaus Pollmeier – ukázka fotografování s polarizačním filtrem a úpravy ve Photoshopu

Pátek 8. srpna 2008

- 9:00 – 9:45 přednáška Tram Vo – Výchozí zacházení – čištění povrchu
- 9:45 – 12:00 praktická část Tram Vo – zkušební čištění fotografie
- 12:00 – 13:00 oběd
- 13:00 – 14:00 informace o škole na internetu Sean Charette
- 14:00 – 14:15 přestávka
- 14:15 – 15:30 přednáška Filip Zerek – Informace o testech s různými dezinfekčními prostředky a metodami na různých materiálech různými plísněmi
- 15:30 – 16:00 Informace o restaurování v Rumunsku Rodica Romanescu
- 16:00 – 17:00 Oficiální zakončení letní školy s malým občerstvením

Sobota 9. srpna 2008

- 8:15 odjezd vlak Bratislava
- 12:30 příjezd Praha

Zpráva

Tato služební cesta se uskutečnila z důvodu účasti na studiu letní školy, který pořádá The Getty Conservation Institute ve spolupráci s Vysokou školou výtvarných umění v Bratislavě a Slovenskou národní knihovnou v Martině. Tento výukový program navazoval na listopadovou konferenci *Photograph Heritage in Central, Southern and Eastern Europe: Past, Present and Future* v Bratislavě. The Getty Conservation Institute je jednou z předních organizací zabývajících se soustavným výzkumem v různých oborech restaurování a konzervace (malba, papír, dřevo, textil, archeologické památky ...).

V posledních letech je výzkum zaměřen především na identifikaci fotografických technik s použitím nedestruktivních metod.

Vyučujícími byli:

- Dušan Štulík - vědecký pracovník v The Getty Conservation Institute, Los Angeles – Kalifornie
- Monique Fischer – restaurátor papíru v Northeast Document Conservation Center Andover (NDCC), Massachusetts
- Klaus Pollmeier – specialista na digitalizaci v Stuttgart Academy of fine Arts and Design, Německo
- Tram Vo – soukromý restaurátor papíru, spolupracuje s The Getty Conservation Institute, Los Angeles, Kalifornie
- Art Kaplan - vědecký pracovník v The Getty Conservation Institute, Los Angeles – Kalifornie
- Sean Charette – specialista na vzdělávání v The Getty Conservation Institute, Los Angeles – Kalifornie
- Janka Križanová – stážistka v The Getty Conservation Institute, asistentka ve Vysoké škole výtvarných umění v Bratislavě, Slovensko
- Barbara M. Burianová – asistentka ve Vysoké škole výtvarných umění v Bratislavě, Slovensko
- Jürgen Seidel – specialista na digitalizaci, Stuttgart, Německo

Účastníci byli z těchto zemí:

- Maďarsko: Balász Zoltán Tóth – Maďarské muzeum fotografie, Kecskemét; Zita Sor – Maďarské národní muzeum, Budapešť
- Česká republika: Štěpánka Borýsková Národní archiv a Filmová a televizní akademie, Blanka Hnulíková – Národní archiv, Praha; Petra Vávrová – Vysoká škola chemicko-technologická, Praha
- Polsko: Bogdan Filip Zerek – Národní knihovna, Varšava; Izabela Zajac – Akademie výtvarných umění, Varšava; Lukasz Skowron – Národní archiv digitalizace, Varšava

- Bulharsko: Gergana Antonova – Vojenský archiv, Sofie
- Chorvatsko: Hrvoje Grzina a Martina Kaleva - Chorvatský státní archiv, Záhřeb
- Makedonie: Lidja Pajevik – Makedonské centrum fotografie, Skopje
- Slovinsko: Lucija Planicic – Archiv slovinské republiky, Lubljana; Tina Buh – Národní galerie Slovinska, Lubljana
- Srbsko: Milica Djordjevic – soukromá galerie, Bělehrad
- Rumunsko: Rodica Antonescu – Městské muzeum Bukurešti
- Slovensko: Veronika Lettrichová – Slovenská národní knihovna; Martin

Neděle 20. července 2008

Po příjezdu vlakem na Hlavní stanici v Bratislavě jsme se ubytovaly v hotelu Tatra, který byl zajištěn pořadatelem Letní školy. Hotel se nacházel v blízkosti prezidentského paláce v centru města.

Hotel Tatra

Pondělí 21. července 2008

Po krátkém úvodu pana Seana Charetta zástupce The Getty Conservation Institute, následovaly komentované prezentace účastníků Letní školy. Z těchto prezentací vyplynulo, že byly zastoupeny různé profese: historici, kurátoři sbírek, fotografové, archiváři, chemici, pedagogové, restaurátoři papíru a fotomateriálu. Jeden ze zajímavých byl příspěvek I. Zajac, které prezentovala diplomovou práci své studentky zaměřenou na restaurování malby, tato práce byla rozdělena do tří částí – textová, obrazová a digitální část. B. F. Zerek se ve své prezentaci se zaměřil na podrobné představení Národní knihovny Polska, přednesl o struktuře knihovny, monitorování

polutantů, technologii hromadné neutralizace technologií Bookkeeper a vysoušení v lyofilizátoru. Následovala další prezentace R. Antonescu, která se týkala především historie budovy Městského muzea v Bukurešti. Tina Buh poukázala na různorodost materiálů ve Slovinské národní galerii a zajímavé byly především gumotisky.

Po obědě pokračovaly další prezentace, poté následoval příspěvek B. Burianové o výuce a struktuře VŠVU. V rámci ateliéru restaurování papíru je možné zde studovat restaurování fotografických materiálů, které vedou J. Hanus a B. Burianová. Po skončení prezentací nás provedli po restaurátorských ateliérech na VŠVU.

Prohlídka restaurátorských ateliérů VŠVU.

Oficiální zahájení Letní školy s malým občerstvením, někteří přivezli typickou hudbu ze svých zemí.

Úterý 22. července 2008

Kurz byl zahájen přednáškami D. Štulíka o historii, vzniku a vývoji fotografie.

Dále pokračovala přednáška J. Križanové o používání mikroskopie pro identifikaci fotografických materiálů.

Po obědě pokračoval D. Štulík v přednáškách zaměřených na fotografickou chemii.

Po krátké přestávce přednášel A. Kaplan o analytickém určování prvků pomocí techniky XRF (rentgen fluorescenční spektrometrie). Poté následovala přednáška D. Štulíka o nedestruktivním určování organických látek technikou FTIR (Fourier transform infrared spectroscopy). Informace o použití technik XRF a FTIR jsou v příloze č. 1.

Středa 23. července 2008

D. Štulík pokračoval v přednáškách o chemii fotografických procesů s obsahem stříbra a tuto kapitolu navázal přednáškou z dějin fotografie.

Po obědě vystřídala D. Štulíka Monique Fischer přednáškou „Preservation Priorities“. V této přednášce zdůraznila důležitost dodržování optimálních podmínek uložení – teplota, vlhkost, čistota prostředí, archivní obalový materiál. Také informovala o důležitosti kontroly materiálů s acetátovou podložkou (A-D Strips). V závěru bloku přednášek byla diskuze nad grantovými projekty a situací ukládání sbírek a monitorováním klimatických podmínek v depozitářích v jednotlivých zemích. Souhrnně lze konstatovat, že ve většině zemí je úroveň dobrá, většinou je dáván důraz na digitalizaci fondů a tím lepší zpřístupňování.

Čtvrtek 24. červenec 2008

D. Štulík pokračoval v historickém vývoji fotografie, který ukončil používáním albuminových papírů. Po krátké přestávce D. Štulík začal přednášet o fotografických technikách.

Po obědě následovala přednáška D. Štulíka o fotografické chemii v nestříbrných procesech. Po krátké přestávce nás M. Fischer seznámila s restaurováním fotografických materiálů v Northeast Document Conservation Center Andover , Masechusets představila nám zajímavou publikaci *Coatings on Photographs* zaměřenou na konzervaci fotografií, resp.problematiku laků.

Na závěr tohoto dne následovaly praktické ukázky fotografických technik.

D. Štulík předvádí kopírovací rámeček.

Pátek 25. července 2008

Po krátké informaci D. Štulíka o způsobu fotografování střely prolétající jablkem, nám přednášela J. Křižanová o vývoji kolorování a použitých barviv na různých fotografických technikách. Přednáška J. Křižanové byla především zaměřena na patenty barviv pro kolorování a způsoby jejich použití v USA. Po krátké přestávce na tuto přednášku navázal opět D. Štulík přednáškou o historickém vývoji barevných fotografických procesů. Historický vývoj fotografických technik a další informace použitelné při určování fotografických technik jsou uvedeny v příloze č. 2.

Tónované fotografie

Po obědě přednášel A. Kaplan o vzniku a vývoji fotomechanických procesů. Tato přednáška byla názorná a fotografie v prezentaci pomohly lépe identifikovat tyto procesy. Přednáška A. Kaplana je v příloze č. 3.

Poté následovala praktická část s určováním fotomechanických procesů, kterou vedli A. Kaplan, M. Fischer a D. Štulík.

Sobota 26. července 2008

Prohlídka Bratislavského hradu.

Bratislavský hrad

Neděle 27. července 2008

Společný výlet lodí na hrad Děvín.

Hrad Děvín

Pondělí 28. července 2008

D. Štulík dokončil cyklus přednášek zaměřených na dějiny fotografie a pokračoval v metodách identifikace fotografických procesů. Po přestávce následovala praktická část určování fotografických technik, které vedli A. Kaplan, D. Štulík, Tram Vo, J. Křižanová a M. Fischer. Toto praktické cvičení spočívalo v určení 36 fotografií i tisků. Při identifikaci jsme postupovali podle následujícího schématu:

- vizuální pozorování – určení datace, velikost, značení (např. signování fotografického ateliéru), povrch (matný, lesklý, atd.), určení podložky (např. u ferotypů test magnetem), typické poškození podle druhu fotografické techniky (např. zrcátka u stříbrných procesů, žloutnutí u albuminů)
- mikroskopické pozorování – pomocí binokulární mikroskopu se zvětšením 15x–45x bylo možné identifikovat:
 - albuminy podle charakteristického krakelování
 - slané papíry podle viditelných vláken podložky
 - kolodia podle specifického povrchu a defekty barytové vrstvy
 - tisky podle struktury rastru
- využití anorganického určování prvků pomocí techniky XRF - tato technika na základě stanovení prvků pomůže identifikovat druh fotografické techniky, např.:

dauguerrotypie	Cu, Ag, Au, (Hg)	malá koncentrace Hg
slaný papír	Ag, (Co)	Co malý obsah z některých papírů
kolodium	Ag, (Au, Pt), Ba, Sr	Au, Pt samotný nebo v kombinaci s tónováním; Ba, Sr z barytové vrstvy
kyanotypie	Fe	

- další metoda, která pomáhala identifikovat určovat organické sloučeniny, byla technika FTIR. Tato metoda pomůže nejen identifikovat pojiva (např. želatina, albumin) světlocitlivých solí, ale i zjistit zda byl na povrchu použit lak z organických sloučenin (např. včelí vosk, šelak).

Praktická část identifikace pokračovala i po obědě.

Mikroskopická identifikace fotografických materiálů

Úterý 29. července 2008

Cyklus přednášek o identifikaci fotografických technik navázal na pondělní část, pod vedením stejných lektorů. Na závěr výuky jsme shlédli dokumentární film o Slovinském fotografovi J. Pluharovi, který používal velmi netradiční fotografickou techniku bez použití stříbra – pozitiv na skle.

Ukázky fotografických technik

Středa 30. července 2008

Dopoledne jsme zahájili společnou kontrolou identifikovaných fotografických technik. Nejúspěšnější v identifikaci byla Petra Vávrová z VŠCHT v Praze. Při tomto praktickém cvičení jsme také uplatnily zkušenosti získané praxí v Národním archivu.

Poté následovala přednáška věnovaná přípravě různých adjustačních technik, kterou vedla Tram Vo. Zde jsme si prakticky vyzkoušeli různé metody zavěšení originálů do paspart pro výstavní účely nebo uložení do depozitáře. Při této praktické části nás velmi překvapil způsob přípravy škrobu na lepení v mikrovlnné troubě, výsledkem byl neprovařený uprostřed stražený škrob.

Odpoledne přednášela M. Fischer o poškození fotografických materiálů, na kterou navázala praktickou částí určování druhu poškození.

Čtvrtek 31. července 2008

Tento den jsme začali praktickým cvičením. Obdrželi jsme dvě různé fotografie. U každé jsme měli vypracovat samostatný protokol o druhu fotografické techniky, případné datace podle vodítek získaných na zkoumané fotografii (značení fotografického ateliéru, poznámky tužkou, dobového oblečení, charakteristické stavby nebo dalších vodítek) a druhu poškození, které jsou pro danou fotografickou techniku typické. Každý účastník pak samostatně prezentoval závěry svého zkoumání. Po krátké přestávce pokračovalo praktické cvičení zaměřené na samostatnou práci s fotografickými materiály. Na zkušebních fotografiích jsme zkoušeli určit druh fotografické techniky a poškození. Měli jsme se pokusit určit příčinu poškození a navrhnout další postup. Většina vzorků byly fotografie poškozené nesprávným uložením, také byly často znečištěny a jen velmi malé množství fotografií bylo poškozené plísněmi. Většinou jsme navrhovali fotografie vyčistit, některé zrestaurovat a pak všechny uložit do vhodných obálek z nekyselého kartonu. Pouze u trojrozměrných objektů (např. daguerrotypie) jsme navrhly uložení do krabiček z nekyselého kartonu.

Určování druhu fotografické techniky.

Po obědě S. Charette informoval o internetových kontaktech pro skupinu Letní školy – neveřejný web, a dále odkazy na abstrakty z odborné literatury AATA on line na webu The Getty Conservation Institute.

Poté následovala přednáška M. Fischer o ukládání fotografických sbírek, zde jsme probírali nejčastější otázky týkající se ukládání: *proč měnit uložení?; Co změnit při uložení?; Jak se sbírkovými předměty zacházet?.* Následovala praktická část, kdy jsme vypracovali protokoly o daném fotografickém materiálu. Tyto materiály byly rozděleny do tří skupin:

- Poškození fotografií:
 - Typ fotografické techniky, případná datace?
 - Druh poškození? Co je možná příčina těchto poškození?
 - Posouzení vhodnosti uložení?
 - Jak změnit způsob a podmínky uložení?
- Poškození adjustovaných fotografických technik (ferrotypie, daguerrotypie, ambrotypie):
 - Typ fotografické techniky, případná datace?
 - Druh poškození? Co je možná příčina těchto poškození?
 - Posouzení vhodnosti uložení?
 - Jak změnit způsob a podmínky uložení?
- Poškození barevných analogových a digitálních materiálů
 - Jak se liší tyto tisky? Jaké jsou jejich charakteristické znaky?
 - Jaké je typické poškození těchto tisků?
 - Posouzení vhodnosti uložení?
 - Jak změnit způsob a podmínky uložení?

Diskuze nad projekty; lektorky – Tram Vo, J. Křižanová a M. Fischer

Pátek 1. srpna 2008

Přednáška M. Fischer o ukládání fotografických sbírek, zdůraznila zde nejčastější problémy v depozitářích: nebezpečí octového syndromu (acetátová podložka), nebezpečí požáru (nitrátová podložka), změny barevnosti u barevných materiálů, problém smíšených sbírek, problém používání kovových svorek. Na tuto přednášku navázala přednáška o podmínkách ukládání fotografií a zdůraznila nutnost kvalitního zpracování archivních pomůcek. Dále se věnovala vhodným podmínkám uložení, zaměřených na druh materiálu (sklo, papír, plast, dřevo ...).

Při řešení problematiky ukládání fotografických sbírek a určení priority jejich uložení nám doporučila studium internetových stránek, které vypracovali v NDCC. Podle jednotlivých bodů vypracovat profil instituce a tak zjistit případné změny v zajišťování ochrany archivních nebo knihovních sbírek.

Adresa:

http://www.nedcc.org/resources/leaflets/1Planning_and_Prioritizing/06PriorityActions.php

Po obědě jsme se zabývali restaurátorským protokolem. M. Fischer nám ukázala restaurátorský protokol používaný v NDCC a protokol, který používá soukromá restaurátorka Tram Vo. Poté jsme vypracovali protokoly na dvě různé fotografické techniky a následovala samostatná prezentace závěrů z tohoto cvičení.

Studenti při určování laku pod UV zářením

Sobota 2. srpna 2008

Prohlídka historického centra Bratislavy.

Hlavní náměstí s kašnou - Bratislava

Neděle 3. srpna 2008

Výlet do Vídně a návštěva výstavy „Tutanchamun und die Welt der Pharaonen.“

Před uměleckoprůmyslovým muzeem – Vídeň

Pondělí 4. srpna 2008

Tento den byl věnovaný společné exkurzi do Vídně. Nejdříve jsme navštívili Albertinu. Albertina je muzeum uměleckých sbírek, které vzniklo již v roce 1805. Zde jsme si prohlédli badatelnu, automatizované depozitáře a restaurátorské ateliéry. Provázel nás konzervátor fotografických sbírek A. Gruber a manažerka fotografických sbírek M. Faber. Ukázali nám velmi zajímavou sbírku rakouského fotografa Kühna, který se zabýval převážně gumotisky. Dále nás zaujala daguerrotypie se zlatým tónováním.

Po obědě následovala exkurze do Národní knihovny Rakouska, kde nás provázela Ch. Hoffman. V Národní knihovně jsme si prohlédli restaurátorské ateliéry, ukázala nám velkoformátovou albuminovou fotografii, která znázorňovala panorama města, a byla nalepena na plátně. Překvapil nás velmi neobvyklý restaurátorský přístup k rozbitým skleněným negativům, které lepili epoxidovými lepidly. Na naše výhrady při používání epoxidů (žloutnutí, reverzibilita), odpověděli, že materiály jsou uloženy ve tmě. Velmi praktické bylo rozdělení místností, pro každou specifickou činnost (barvení, čištění, dezinfekci, dolévání papírovinou ...) je vymezena samostatná místnost.

Národní knihovna – diskuze nad sbírkami

Úterý 5. srpna 2008

K. Pollmeier - specialista na digitalizaci sbírek - připravil cyklus přednášek, které byly rozděleny do tří dnů. Přednášky začal tématem účelu dokumentace sbírek, dále pokračoval problematikou převodu analogových dat do digitálních.

Po obědě pokračoval se zpracováním sbírek do databáze. Zamýšlel se nad problematikou použití databází, jejich plošného využití a převodu dat. Seznámil nás s jednotlivými programy a zdůraznil jejich výhody a nevýhody. Závěrem bylo zjištění, že

převod informací z analogové na digitální je nutný a záleží na finančních možnostech každé instituce.

Po krátké přestávce začala praktická část, kterou vedl J. Seidel. Seznámil nás s praktickým reprodukováním různých fotografických materiálů s důrazem na kontrolu kvality barev a správné nastavení. Na tuto část pak navázal K. Pollmeier ukázkou digitálního fotografování materiálů za použití jiného systému osvětlení.

J. Seidel při demonstraci použití digitální stěny

Středa 6. srpna 2008

K. Pollmeier se zaměřil na výběr vhodného programu na zpracování digitálních informací. Hovořil o databázích zaměřených na muzejní sbírky, jako příklad uvedl tři databázové programy:

- FAUST® - vyvinutý v Německu, kontakt na firmu e-mail: support@land-software.de
- MuseumPlus® - vyvinutý především pro muzejní účely ve spolupráci Německa a Švýcarska, kontakt na firmu e-mail: info@zetcom.com
- FilemakerPro® - kontakt: ...\\WA16-alle.fp7, (nevýhodou je pouze cena 999€ za plnou verzi)

Po obědě K. Pollmeier pokračoval v přednášce o dokumentaci fotografických sbírek, kde se zabýval problematikou použití druhů ukládacím formátů souborů. Doporučoval pro dlouhodobé uložení dat následující formáty (od nejvhodnějšího k nejméně vhodnému):

1. TIFF 6.0 bez komprese
2. PNG 1.2
3. JP2 (JPEG 2000 Part 1)

4. Basic JFIF (JPEG)1.02

5. TIFF 6.0 s vysokou kompresí

Po přednášce následovala praktická část, kterou opět vedl J. Seidel. V této části hovořil o skenování knih, problematice nejčastějších chyb při skenování. Po krátké přestávce nás v praktické části seznámil K. Pollmeier se zpracování digitálních dat v programu Adobe Photoshop.

Čtvrtek 7. srpna 2008

Přednáška K. Pollmeiera, která navazovala na předchozí a věnovala se používané terminologii při digitálním zpracování sbírek. Dále také doporučil ke studiu používaných termínů internetové stránky:

<http://dublincore.org/documents/usageguide/>

K. Pollmeier také zdůraznil důležitost používání metadat. Na toto téma navázal K. Pollmeier další přednáškou, kde se věnoval problematice dlouhodobého ukládání digitálních dat. Jako příklad uvedl zpracování fotografické sbírky 80 000 skleněných negativů, po konečném uložení byla velikost všech dat 1,8 TB.

Po přestávce na oběd jsme se věnovali diskusi o digitalizačních projektech v jednotlivých zemích. J. Seidel nás při praktických ukázkách seznámil se skenováním různých povrchů fotografických materiálů (matný, lesklý...). Na závěr dne nám K. Pollmeier ukázal fotografování s polarizačním filtrem umístěným před světly a na objektivu a další úpravy v Adobe Photoshopu.

Pátek 8. srpna 2008

Tram Vo začala přednáškou o *počátku konzervace fotografických předmětů – čištění povrchu*. Některé způsoby čištění, které používala, byly velmi nestandardní - např. používání slin na plošné čištění fotografií místo čistých enzymů; čištění acetonem želatinové vrstvy; aplikace retušovacích barev přímo na originál, bez nanesení separační vrstvy. V rámci této přednášky nám Monique Fisher poskytla literaturu zaměřenou na restaurování a identifikaci fotografických materiálů (viz. příloha č. 4)

Po přednášce následovalo čištění znečištěných zkušebních vzorků různých fotografických technik. Při tomto čištění jsme fotografii rozdělili na osm dílů. Jeden díl jsme nechali původní – neočištěný, další díly jsme čistili následovně:

Čištěné materiály

- mechanické čištění měkkou gumou (blok gumy)
- mechanické čištění práškovou měkkou gumou
- chemické čištění vatovou tyčinkou čistým etanolem
- chemické čištění vatovou tyčinkou roztokem etanolu s destilovanou vodou 1:1
- chemické čištění vatovou tyčinkou destilovanou vodou
- chemické čištění vatovou tyčinkou acetonem
- chemické čištění vatovou tyčinkou libovolnou kombinací všech použitých rozpouštědel

V ateliéru při testování čistících metod (s Tram Vo)

Po obědě nás S. Charette seznámil s dalším pokračováním studia, které bude probíhat přes internet (např. jak máme na webu umístit informace, přibližný rozsah sbírky vhodné pro plnění úkolů...). Dále nás požádal, abychom po návratu vyplnili evaulační dotazník na každého lektora.

Poté následovaly příspěvky B. Zereka, který nás seznámil s výsledky jeho diplomové práce a výzkumu zaměřeného na plísňě a dezinfekční prostředky. Po tomto příspěvku následovala prezentace R. Antonescu, která hovořila o svých praktických zkušenostech s restaurováním fotografických materiálů v Rumunsku.

Odpoledne bylo oficiální zakončení Letní školy, kterého se zúčastnili pouze někteří lektori (J. Križanová, S Charette, Tram Vo).

Sobota 9. srpna 2008

Po snídani jsme opustily hotel a vydaly se na vlakové nádraží v Bratislavě. Kolem poledne jsme přijely do Prahy.

Závěr

Tato služební cesta byla pro nás přínosná z několika důvodů:

- získaly jsme nové informace v oboru restaurování fotografických materiálů
- seznámily jsme se s odborníky nejen z oblasti restaurování fotografických materiálů, ale i s pracovníky institucí, které mají ve svých sbírkách fotografické materiály
- zjistily jsme nové informace o odborné literatuře
- studium na Letní škole nám rozšířilo znalosti v oborech souvisejícími s restaurování fotografických materiálů
 - o oboru zpracování digitálních dat
 - o oboru archivace fotografických sbírek
 - o oboru dějin fotografie
 - o oboru fotografické chemie
- získaly jsme nové kontakty v oboru restaurování fotografických materiálů z účastnických zemí a dále je můžeme prohlubovat

Letní škola – *Fundamentals of the Conservation on photographs Module 1*, který bude pokračovat korespondenčním studiem přes internet. V příštím roce bude pokračovat druhý ročník této školy, které by se měli účastnit lektori také z Evropy

(např. z Francie A. Cartier-Bresson, M. Becka ...). Tento ročník bude zaměřený na digitalizaci, testy stability obrazu, preventivní konzervace, podmínky vystavování, testy používaných restaurátorských materiálů a problematiku materiálů uložených v pouzdrech, panoramatické snímky, plastové a skleněné negativy, barevné a filmové materiály. Tato škola bude probíhat jak v Bratislavě, tak v Martině ve Slovenské Národní knihovně, opět v termínu letních prázdnin. Rády bychom se také zúčastnily *Module 2* a navázaly tak na první ročník.

Přílohy

- č. 1: nedestruktivní metody identifikace fotografických techniky (FTIR, XRF)
- č. 2: historický vývoj fotografických technik a jejich chemické složení
- č. 3: fotomechanické procesy
- č. 4: seznam doporučené odborné literatury
- Seznam internetových adres k danému tématu:
 - o <http://www.jstor.org/stable/3180042>
 - o <http://www.jstor.org/page/info/about/policies/terms.jsp>
 - o <http://www.jstor.org/action/showPublisher?publisherCode=aic>
 - o <http://aic-faic.org>
 - o <http://www.nedcc.org>
 - o http://www.arp-geh.org/FileUpload_demo/Weaver_Guide_to_Gelatin_Silver_v1.pdf
 - o <http://albumen.stanford.edu>
 - o <http://aic.stanford.edu/sg/emg/juergens>
 - o <http://aata.getty.edu/nps>
 - o <http://www.eastmanhouse.org>
 - o <http://aic.stanford.edu/sg/pmg/index.html>
 - o <http://www.knaw.nl/ecpa/sepia>